

„Leśnicy polscy w obliczu agresji Rosji na Ukrainę”

(1) „Współpraca Polskiego Towarzystwa Leśnego z partnerami zagranicznymi” _ Jerzy Modrzyński

(2) „Zmartwienia i nadzieje co do transgranicznej współpracy gospodarczej na wschodzie” _ Jarosław Kuczaj

(1)

Żyjemy w czasach globalnych zmian klimatycznych, pandemii koronawirusa, a ostatnio również tragicznego konfliktu zbrojnego we wschodniej Europie. Coraz wyraźniej uświadamiamy sobie, że świat który znaliśmy, w którym dotąd żyliśmy przestaje istnieć. Zburzone zostało nasze poczucie bezpieczeństwa, gospodarka popada w głęboki kryzys, przewartościowaniu podlegają nasze relacje społeczne i stosunki międzynarodowe. Wszystko to wpływa niewątpliwie na funkcjonowanie naszego Towarzystwa, zwłaszcza w zakresie kontaktów z partnerami zagranicznymi.

Od lat bardzo istotnym aspektem tych kontaktów jest współpraca Polskiego Towarzystwa Leśnego z Niemieckim Towarzystwem Leśnym. Zapoczątkowana w 1984 roku coroczna, bezdewizowa wymiana zawodowa została usankcjonowana w 1988 roku zawarciem formalnego porozumienia między Polskim Towarzystwem Leśnym oraz Północnozachodniemieckim Towarzystwem Leśnym i Towarzystwem Leśnym Nadrenii Północnej-Westfalii, do których w 1994 roku dołączyło Brandenburskie Towarzystwo Leśne. W 2010 roku podpisano nowe porozumienie, tym razem między Polskim Towarzystwem Leśnym i Niemieckim Towarzystwem Leśnym, na mocy którego w corocznej wymianie mogą uczestniczyć nie tylko wszystkie oddziały PTL ale i wszystkie towarzystwa związkowe NTL. W porozumieniu tym trafnie stwierdzono, że w dzisiejszych czasach wymiana informacji, jak też wzajemne dokształcanie się i rozwijanie osobistych kontaktów są ważnymi środkami rozpoznawania aktualnych wyzwań i poszukiwania strategii ich rozwiązywania, dla dobra gospodarki leśnej obu krajów. Wśród różnych form, stabilnej i obiecującej współpracy między naszymi Towarzystwami, obok corocznej wymiany, warto wspomnieć o: 1) wzajemnym zapraszaniu przedstawicieli obu stron do udziału w zjazdach towarzystw leśnych w Polsce i Niemczech, 2) organizowaniu wspólnych konferencji i seminariów, 3) podejmowaniu wspólnych inicjatyw na forum UE czy 4) inicjowaniu i popieraniu wspólnych projektów leśno-historycznych oraz wydawniczych. Kontakty leśników polskich i niemieckich, nawiązywane podczas realizowania wspomnianych wyżej form współpracy, przyczyniają się do lepszego zrozumienia i pojednania naszych narodów. Nierzadko przekształcają się one w trwałe przyjaźnie.

Współpraca Polskiego Towarzystwa Leśnego z towarzystwami innych krajów była przez wiele lat nieregularna i mało intensywna. Dopiero po reaktywowaniu Komisji Współpracy z Zagranicą PTL w 2017 roku nabrała ona rozmachu. Obecnie PTL jest członkiem ProSilva czy European Forest Network oraz rozwija współpracę z: Austrią, Czechami, Słowacją, Norwegią, Islandią czy Litwą. Próby nawiązania stałej współpracy z Białorusią i Ukrainą nie przyniosły dotychczas zadowalających efektów, pomimo wielu osobistych kontaktów z leśnikami w tych krajach. Podobnie jest z Rosją, gdzie wyjeżdżające do tego kraju grupy polskich leśników napotykały w ostatnich latach na nieprzyjazne zachowanie urzędników i służb granicznych. Z

tych względów w ubiegłym roku zrezygnowaliśmy z wyjazdu naszej delegacji do Katynia czy wyprawy nad Bajkał. Przy obecnym wrogim nastawieniu do nas w Rosji i na Białorusi nie widzimy na najbliższe lata perspektyw jakiegokolwiek współpracy. Natomiast, kiedy to tylko stanie się możliwe będziemy się starali rozwijać kontakty i współpracę z leśnikami na Ukrainie, która w ostatnich tygodniach tak bohatercko broni swojej suwerenności. Tymczasem Polskie Towarzystwo Leśne, w porozumieniu Dyrekcją Generalną Lasów Państwowych, organizuje szeroko zakrojoną pomoc humanitarną dla walczącej Ukrainy, skierowaną zwłaszcza do rodzin leśników.

(2)

To już ponad miesiąc od zbrojnej agresji Rosji na Ukrainę. Codziennie dowiadujemy się z mediów o kolejnych sankcjach nakładanych na Rosję oraz ich skutkach. Sam osobiście odczuwam tego konsekwencje, ale mimo wszystko wiem, że działania te prowadzone są w ważnym celu – zakończenia wojny. Ta niestety wciąż eskaluje, powodując śmierć tysięcy ludzi oraz dewastację miast i wsi, ale również ukraińskiej przyrody, która jest naprawdę wyjątkowa, bo leżąc w trzech różnych strefach wegetacyjnych, charakteryzuje się specyficznymi drzewostanami i zróżnicowanym światem roślin i zwierząt.

Powierzchnia leśna Ukrainy wynosi 9,66 mln ha, co stanowi 16,77% powierzchni kraju. Od północy kraj pokryty jest gęstymi lasami iglastymi i mieszanymi, które przeplatają błękitne jeziora i bagna. W kierunku na południe od Polesia gęste lasy stopniowo rozmywają się ze stepem, tworząc malownicze gaje dębowe, łąki i gospodarstwa rolne. Południe kraju charakteryzuje się praktycznie brakiem drzew, dominuje step – królestwo traw. Podnóże Karpat porośnięte jest lasami mieszanymi i dąbrowami, które powyżej 600 m n.p.m. zastępowane są przez buki i jodły. Szczyty gór są porośnięte głównie jodłami. Tak przynajmniej wyglądało to przed wojną. Jak ukraiński krajobraz przedstawiać się będzie po jej zakończeniu i w jakim stopniu wpłynie to na współpracę z polskim leśnictwem, dopiero się przekonamy, oby jak najszybciej.

Tak różnorodna przyroda to raj dla zwierzyny, a także dla myśliwych, którzy mimo wszystko zdecydowanie częściej wybierali dotychczas sąsiednią Białoruś. W odniesieniu do drewna, jego eksport z Ukrainy – według „Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej nr 995/2010” z dnia 20 października 2010 r. (EUTR) - wynoszący (wg wartości) 14% do Polski i 11% do Rosji, został wstrzymany w wyniku trwającej wojny. Według danych EUTR, głównym produktem eksportowanym z Ukrainy w 2018 roku była tarcica (28% wartości). Z kolei sympatyzująca z Rosją Białoruś (dane z 2018 roku) eksportowała produkty EUTR aż do 90 krajów i terytoriów, z czego wiodącymi odbiorcami (wg wartości) były Rosja (28%) i Polska (15%). Eksport drewna z Rosji znajdował dotychczas odbiorców w 118 krajach, z czego do krajów UE eksportowane było ok. 27% według wartości, a 34% według masy. Już teraz wiemy, że następuje dywersyfikacja odbiorców rosyjskich produktów, w tym drewna. Czy zatem zależności gospodarki rynkowej eksportowanego drewna odbiją się w sposób znaczący na Polsce? A może należy się obawiać zatrzymania importu produktów EUTR z Rosji, w którym Polska pełniła wiodącą rolę tak pod względem wagowym jak i wartościowym? Identycznie wyglądało to w przypadku Białorusi, dla której Polska była liderem w imporcie produktów (wg EUTR).

Wojna zerwała istotne łańcuchy dostaw. Zakłady produkcyjne polskich firm mających swoje siedziby na Ukrainie liczą straty. Reagują również europejskie stowarzyszenia przemysłu papierniczego, które z jednej strony wspólnie z UE aktywnie pomagają Ukrainie, z drugiej zaś zwracają uwagę, że sektor celulozowo-papierniczy ma trudności z *"dostarcaniem*

i utrzymaniem normalnej działalności", ponieważ został "szczególnie dotknięty gwałtownym wzrostem cen energii", które rosły już zresztą przed inwazją Rosji na Ukrainę. Konsekwencje wojny pogłębiają trend wzrostu cen energii, zapoczątkowany postanowieniami Zielonego Ładu Komisji Europejskiej i przyjętym celem neutralności węglowej netto do 2050 roku.

Można się zastanawiać, jak mocno wojna na Ukrainie wpłynie na współpracę polskich leśników na terenach transgranicznych, w ramach zarządzanego wspólnie z Białorusią Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO „Białowieża Forest”. Co będzie z aktywnym uczestnictwem polskich leśników w pracach ministerialnych zespołów roboczych, czy posiedzeniach specjalnej polsko-białoruskiej Komisji ds. współpracy w dziedzinie ochrony środowiska? Jakich decyzji w tym zakresie możemy spodziewać się w najbliższym czasie? Te pytania pozostają otwarte.

Każde załamanie się gospodarki rynkowej (w tym przypadku spowodowane wojną) wywołuje z reguły jej wzrost w przyszłości. Licząc na szybkie zakończenie działań zbrojnych, trzeba już teraz zacząć analizować potencjalne nowe rynki zbytu drewna, dywersyfikację jego dostaw i odbioru, jak też rozważyć zwiększenie produktywności szkółek leśnych.

Warto podkreślić, że przygraniczne Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych w Krośnie i Lublinie dotychczas szeroko współpracowały z Białorusią oraz Ukrainą. Ramy współpracy dla RDLP w Lublinie określała umowa dwustronna zawarta w 2005 roku, która dotyczyła szerokiego zakresu zagadnień gospodarki leśnej, łowieckiej oraz pozaprodukcyjnych funkcji lasu. Na tym tle odbywały się merytoryczne spotkania leśników w celu wymiany najlepszych praktyk. To właśnie dobra współpraca polskich leśników z ukraińskimi leśnikami pozwoliła podpisać wieloletni projekt z niemieckimi leśnikami z Fryburga: „Leśnicy bez granic”. Ukraińscy leśnicy byli dotychczas szczególnie zainteresowani wysokiej jakości szkółkarstwem i materiałem sadzeniowym z Polski, a realizacja umowy w tym zakresie pozwalała także szkolić przez polską Służbę Leśną praktykantów ukraińskich i białoruskich. W perspektywie zakończenia wojny i stabilizacji, należałoby dążyć do odnowienia i kontynuacji takich relacji, tak aby w efekcie pomóc Ukrainie utworzyć silne struktury administracji, odpowiedzialnej za zarządzanie jej lasami, w duchu racjonalnej i zrównoważonej gospodarki leśnej. Doświadczenie polskich i europejskich leśników było by w tym przypadku bardzo pomocne.

Sytuacja jest dynamiczna i nie łatwo jest przewidzieć ostateczne konsekwencje, w tym te dotyczące stosunków międzynarodowych, w szczególności rządowych decyzji w odniesieniu do poziomu przyszłej współpracy i relacji zarówno z Rosją, jak i Białorusią. Już teraz należy podjąć szeroki międzynarodowy dialog w gronie decydentów i ekspertów, dotyczący polityki leśnej w zakresie strategii sprzedaży drewna, nowych kierunków jego eksportu i importu oraz wykorzystania potencjału szkółek leśnych.

Cytowane źródła:

1. Ceperi Statement, As a provider of solutions to the EU's strategic dependencies, the pulp & paper sector must be allowed to 'keep the lights on', Brussels, March 23rd 2022
2. <https://www.president.pl/news/message-from-the-president-of-the-republic-of-poland,49387>
3. FAO. Global Forest Resources Assessment 2015. Desk reference. (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2015).
4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 995/2010 z dnia 20 października 2010 r. ustanawiające obowiązki podmiotów wprowadzających do obrotu drewno i produkty z drewna
5. United Nations Statistics Division. UN Comtrade Database. (2018) <https://comtrade.un.org/data/>. (accessed: 13th February 2020)